

הממשלה הפלסטינית הבאה – כתובת או עלה תאנה?

לאחר הניצחון בבחירות הודיע אסמאעיל הנייה כי "ייתכן שבממשלת החמאס יכהנו מומחים פלסטינים המתגוררים בחו"ל" (הארץ, 1/2/06). לקראת נסיעתם למצרים השבוע הדגישו מחמוד א-זהאר וחאלד משעל כי בכוונת החמאס להקים "ממשלת אחדות פלסטינית" (אלחיאת, 6/2/06).

מכון ראות טוען כי לאופי הממשלה הפלסטינית תהיה השפעה רבה על מרחב התמרון המדיני של ישראל.

מה הסוגיה?

- לכאורה, בעקבות ניצחונו יכול החמאס להקים ממשלה צרה ללא קואליציה עם הפת"ח וליטול כוחות, סמכויות ואחריות מלאים בתחום המדיני, הביטחוני והכלכלי.
- ואולם, מאז ניצחונו, החמאס חוזר ומעלה רעיונות, אשר המכנה המשותף שלהם הוא חלוקת כוח עם הפת"ח:
- כינון ממשלת טכנוקרטים, המורכבת ממומחים ואנשי ציבור שאינם מזוהים במישרין עם החמאס.
- ממשלת אחדות פלסטינית הכוללת גם אנשי פת"ח ומועמדים עצמאיים.
- אש"ף הוא הכתובת המדינית – הכוחות והסמכויות לניהול התהליך המדיני יוותרו, או ירוכזו בידי אש"ף המצוי תחת שליטת הפת"ח.

למה זה חשוב? למה עכשיו?

מדוע החמאס ממאן להקים ממשלה צרה?

- עם השפעה, בלי אחריות – האסטרטגיה של החמאס הייתה להשפיע על התהליך המדיני באמצעות טרור מבלי לשאת באחריות לכך. אחריות זו הוטלה על כתפי הרש"פ בשליטת הפת"ח.
- הרש"פ והפת"ח היוו שכבת מגן עבור החמאס – במהלך אוסלו, ישראל והקהילה הבינ"ל התקשו להפעיל לחץ מדיני ישיר על החמאס בתוך שטחי הרש"פ, בשל החשש לפגוע במראית עין של שלטון עצמי פלסטיני.
- לכאורה, בעקבות ניצחון החמאס הקהילה הבין-לאומית וישראל רואות בו את מי שנושא באחריות לפלסטינים תושבי עזה והגדה.
- אחריות זו מעמתת את החמאס עם המתח שבין עמדותיו האידיאולוגיות, מצד אחד, ובין המציאות המדינית שנוצרה מתוקף ההסכמים בין ישראל לפלסטינים, מצד שני.
- יתרה מכך, הניצחון מציב את החמאס בפני האתגר של "עיקול" הבירוקרטיה של הרש"פ המצויה ברובה תחת שליטת הפת"ח.
- לכן החמאס מנסה להרוויח זמן ולהקשות על ישראל והקהילה הבין-לאומית להפעיל עליו לחץ מדיני ישיר. זאת באמצעות חידוש "שכבת המגן" של הפת"ח: כינון ממשלת אחדות, ממשלת מומחים או הפקדת התהליך המדיני בידי אש"ף.
- מהלך זה עלול לזכות לתמיכה של הפת"ח השואף להמשיך ולאחוז בעמדות הכוח ושל הקהילה הבין-לאומית המתנגדת למשבר בין ישראל לבין הפלסטינים.

כיווני חשיבה ופעולה

ישראל מצויה בתהליך של הערכה מחדש של מדיניותה כלפי אש"ף, הרש"פ וגם ביחס לתנועת החמאס והפת"ח. בעבר, שלט הפת"ח הן באש"ף והן ברש"פ. אחרי הבחירות החמאס שולט ברש"פ ואילו פת"ח ממשיך לשלוט באש"ף. לפיכך, אחרי הבחירות עומדות בפני ישראל שתי אפשרויות:

מוגש מטעם:

א. אש"ף בשליטת הפת"ח הוא הכתובת -

• מהות חלופה זו היא שימור המבנה הרשמי של התהליך המדיני מול הפלסטינים כפי שעוצב עד כה על יסוד היותו של אש"ף הנציג הלגיטימי של הפלסטינים. עמדה זו מבוססת על ההסכמים הקיימים. חלופה זו תאפשר לישראל ולקהילה הבינ"ל להימנע ממשבר מיידי מול הצד הפלסטיני.

• ואולם, לחלופה זו שני חסרונות:

○ היא תאפשר לחמאס לעמעם את המתח שבין עקרונותיו האידיאולוגיים והמציאות המדינית המחייבות הכרה מעשית בהסכמים שנחתמו עם ישראל. לפיכך, היא **תקשה על הפעלת לחץ אפקטיבי על החמאס**.

○ אש"ף הוא לא "כתובת" אמיתית ולא יצליח להגיע להסכם ללא הסכמת החמאס.

ב. רש"פ בשליטת החמאס היא הכתובת -

• מהות חלופה זו היא שבירת העמימות ביחס לזהות הצד הפלסטיני עימו מתנהלת ישראל באמצעות עמידה על כך שהרש"פ בראשות החמאס היא הכתובת הבלעדית של ישראל ביחס לתושבי הגדה והרצועה.

• חלופה זו יוצרת עקביות בין תוצאות הבחירות, כוחותיו וסמכויותיו של החמאס ואחריותו כלפי תושבי הגדה והרצועה. בכך שוברת ישראל את התבנית האסטרטגית על-פיה התנהל החמאס עד כה: "ללכת עם (סמכות) ולהרגיש בלי (אחריות)".

• ע"פ הגיון זה, אל לישראל לאפשר לחמאס "להסתתר" מאחורי ממשלת אחדות או ממשלת טכנוקרטיה, ועליה לעמוד על כך שההחלטות המדיניות שתקבלנה או תאושרנה במועצה המחוקקת של הרש"פ ולא באש"ף כמתחייב מן ההסכמים הקיימים

• חלופה זו כרוכה בהחלפת השותף מאש"ף לרש"פ באמצעות שורה של צעדים, חד-צדדיים או בתיאום עם צד שלישי שמהותם הכרזה כי הרש"פ ולא אש"ף היא הכתובת של ישראל.

למקורות נוספים ראו אתר מכון ראות www.reut-institute.org:

- בנוגע לאסטרטגיית החמאס, ראו: "עד מתי ילך החמאס עם וירגיש בלי" (24/5/05); "החמאס ואש"ף: השתלטות עוינת על שלד בורסאי" (1/12/05); "תנועת החמאס והתהליך המדיני" (24/1/06); "אבו מאזן - נכס או נטל?" (31/1/06); "את מי ישרת תקדים חזבאללה?" (29/1/06);

- על מבנה הנהגת התנועה הלאומית הפלסטינית, ראו: "מיהו השותף: אש"ף או הרש"פ?" (9/3/05); "דרכי פעולה להחלפת השותף מאש"ף לרש"פ" (8/3/05); "לקראת חוסר תפקוד מוסדי" (12/12/05).

- כמו כן, ראו מאמרי דעה: ערן שישון, "בדרך לייצוג כלל פלסטיני", הארץ, (26/6/05); גידי גרינשטיין, "חיבוק דב לחמאס", Ynet, (8/6/05); ערן שישון, "מכס נגד החמאס"; מעריב (29/1/06); מוטי קריסטל, "מדברים חמאס: כללים למו"מ שבפתח"; יריב מן, "כמו שרי חזבאללה בלבנון", הארץ, 22/1/06.

סוף.

מוגש מטעם: